

Alexandr Szergejevics Puskin

Jevgenyij Anyegin

ÖTÖDIK FEJEZET

Ó, ne láss le, Szvetlanám,

Ily félelmes álmot!

(ZSUKOVSZKIJ)

1

Különös őszi volt: sokáig
Készt a tél, az altató.
Várta a föld, várt januárig,
S harmadnap éjjel jött a hó.
Tatjana korán kelt s kinézett,
Fehér az udvar, hó tetézt
Virágágyást, épületet,
Palánkokat, sövényeket,
Ablakát finom jég himezte,
Ezüstös-pelyhes künn a gally,
Az udvaron víg szarka-zaj,
Az ormokat beszönyegette
A szikrázó, hideg lepel,
Minden fehér, távol, közel.

2

A tél!... A pór szánját kitolja
S ujjong, hogy új utat tehet,
Gebéje friss havat szagolva
Még így is jámborul üget;
Pihés barázdákat hasítva
Száguld a vakmerő kibitka,
Veres övű bundában ül
S hajt a kocsis kegyetlenül.
Zsellérgyerek szalad vidulva,
S lónak képzelve önmagát,
Utast húz szánkóban: kutyát,
A huncutnak fagy már az ujja,
Sírna s nevet. Ablak megett
Az anyja feddően integet.

3

De meglehet, szerény színekkel
Figyelmetek meg nem fogom,
Ilyen természet arca nem kell:
Miért nem ékes és finom?
Van egy költő, ki gazdagabban
Festette s ihletett szavakban
Az első hó szépségeit
S a tél gyönyörűségeit.

Hogy tud szánútról énekelni
S titkukról! Élveznéd mohón
A lázas verset, olvasóm.
Vele nem mernék harcra kelni,
S veled, ki messze kóborolsz
S fiatal finn lányról dalolsz.

4

Tanjánk orosz volt ösztönében,
S nem tudva, mit miért szeret,
Zord szépségét élvezve, mélyen
Szerette az orosz telet;
A zúzmarát napos határban,
A szánt, az esti fénysugárban
A friss hó rózsás köntösét,
A vízkereszti est ködét.
Ők aznap ünnepelni szoktak,
S ha megvolt már az estebéd,
Begyűlt a sok fehérceseléd,
S jósolt a szép kisasszonyoknak
Tisztférjet, háborús jövőt,
Mint esztendővel ezelőtt.

5

Hitt ő sok régi népszokásban,
Mely a jövőndőt sejteti,
Kártyában és álom-csodákban
S jós volt a hold arc is neki.
Balsorsos jelre szíve rebben,
A tárgyban is, titkos jegyekben
Babonás értelem beszél,
S Tatjana sejt s szorongva fél.
Ha macskájuk kemence hátán
Dorombolgatva s mosdva ül,
Vendégük jön feltétlenül;
Az újhold fénysarlója láttán,
Ha bal felől pillantja meg,
Amint a két szarvval lebeg,

6

Belesápad a félelembe,
S mikor sötétkék éjjelen
Csillag futott a végtelenbe,
És eltűnt benne hirtelen:
Tatjana lázasan repesve
A kívánság szavát kereste,
Hogy elsuttogja, mig lehull.
S ha valahol váratlanul
Fekete pap bukkant elébe,
Vagy egy nyúl másodperc alatt
A mezsgye úton átszaladt,

Vak rémület csapott szívébe,
Azt hitte: baljós híradás,
És félt: jön majd a sorscsapás.

7

S úgy érzi néha: félelembe
Titkos kéz vonzót is vegyít,
A lélek így van már teremtvé:
Két ellentétet egyesít.
Jön a szent ünnepsor, remények,
Jósolnak víg lányok, legények:
Az ifjúság, mely csak legyint,
S melynek jövődő élet int
Beláthatatlan messzeségben;
S jósolgat okuláron át,
Ki mindent veszítve vár csodát,
A sírnál tántorogva, vénen:
A jóremény, bár int a vég,
Gügyögve áztatgatja még.

8

Az olvasztott viaszt Tatjana
Mohó szemmel figyelgeti,
Az öntött jós-alak csodája
Csodálatost hirdet neki.
Tál vízbe gyűrűcskék merülnek,
Majd sorra mind előkerülnek;
Tanjáé is jön víz alól,
S az ó dallam bús verse szól:
*„Ott dúsgazdag parasztok élnek,
Lapátolják a kincseket!
Kinek dalunk szól, tisztelet
S dicsőség annak!”* Gyászos ének;
A vers, mely *cirmost* emleget,
Lányszívnek kedvesebb lehet.

9

Éj van, fagy; fenn a tiszta íven
A felséges csillagsereg
Áldott összhangban ring, szelíden...
Tanjánk az udvaron szepeg,
Be sem gombolva leng ruhája,
A holdnak tükröt tart. Hiába:
Sötét a tükör és rideg,
Lapján csupán a hold remeg...
Hó roppan... Jönnek... Férfi... Rebben
És arra fut lábujjhegyen
S hangja megcsendül kedvesen,
Furulyaszónál édesebben:
„Hogy hívják?” Az csak néz s fülel
És „Agafon” szóval felel.

Nyanya tanácsa még segíthet,
 Az éji jóslás hátra van.
 Tatjana kettőnek terített
 A fürdőházban titkosan.
 Egyszerre megborzong a csendben...
 Nekem Szvetlana jár eszemben,
 S borzongva rémest gondolok...
 Tatjanával nem jósolok.
 Selyemövét már oldja: várja
 A puha ág. Levetkezett
 S belebújt. Tükröt helyezett
 A vánkos-aljba éjszakára.
 Lel-isten ott ólálkodik.
 Csend. Alszik már és álmodik.

Különös álmot lát Tatjana:
 Havas mező körös-körül,
 Megy a havon, s amerre látna,
 Mindenfelé komor köd ül.
 Előtte hóhalmok közében
 Patak rohan s zuhog merészen,
 Az ár sötétén forr s hereg,
 A tél sem béklyózhatta meg.
 Pallója két rossz, karcsu szálfá,
 Jég fogja össze s ingatag,
 S ott lent a habzó forgatag
 Fenyeket zúgva és zihálva.
 Örvényt, pallót hökkenve lát,
 Tanácstalan most: hogy megy át?

Szorong s már-már hitét veszítve
 A gátló vízárral pöröl,
 S nincs kéz, amely baján segítne
 A hívó túlsó part felől.
 De test mozdult a hóhalomban
 S ami kibújt sötétén onnan,
 Egy nagy, bozontos medve volt;
 Tatjana jajjal felsikolt,
 A medve bög, két mancs kinyúlva
 Kínálkozik, hogy fogja meg,
 S ő félve lépve áttipeg
 Rátámaszkodva, rászorulva.
 S aztán? A karmos medveláb
 Követi pallón túl tovább.

Nem nézne vissza semmi áron.
 Sietve és loholva lép,
 De a makacs, lompos lakájon
 Nem tud kifogni semmiképp.
 Jön, jön s nyög is: kibírhatatlan,
 Már itt az erdő, mozdulatlan,
 Komor-szép fenyves-rengeteg,
 Gallyát hó-súly terhelte meg;
 Hárs, nyírfa, nyárfa áll a szélen,
 A puszta ághegyek között
 A csillagfény átütközött;
 A szurdok és cserjése mélyen
 Szélfúttá hó alá került,
 Út nincs, az út is elmerült.

Bozótba jut s a rém mögötte,
 Az omladó hó térdig ér,
 Nyakát most cserjegally ütötte,
 Füléből is serkent a vér:
 Kitépte függőjét fa ága,
 Most hóba roppan drága lába,
 S ázott cipője ott akad,
 Most keszkenője elmarad,
 Hóból kiszedni rá hogy érne?
 Most hallja: jön! Nyomába ért!
 Emelné tán a szoknyaszélt,
 De tiltja ezt leány-szemérme;
 Még futna, ám a szörnyű jó,
 És futni többé nincs erő.

A hóba rogy. De ott a medve,
 Felkapja s futni kezd vele;
 S ő hagyja, félig megmeredve,
 S eláll lélegzetvétele.
 Most ösvényen hurcolja éppen,
 Kis kunyhó áll a sűrűségben,
 A hóban szinte elmerül,
 Hófúvás rakta úgy körül;
 Az ablak fénnel int az éjben,
 De benn zaj és ricsaj van ám,
 S a medve szól: „*Ez jó komám,
 Itt megmelegszel nála szépen!*”
 S a kis pitvarba cammogott,
 S terhét küszöbre tette ott.

Feleszmél s hát egy pitvaron van,
 S a medve nincs a pitvaron;
 Benn pohár cseng vad vigalomban,
 Mint nagy halott után toron.
 Elképed és elhül egészen,
 Titkon bekandikál a résen.
 És mit lát ott?... Asztal körül
 Szörnyetegek csoportja ül:
 Kutyafejen két szarv, be rémes,
 Boszorkány, állán bakszakáll,
 Ott egy kakasfej kiabál,
 Ott egy csontváz, groteszk, negédes,
 Amott farkincás törpe fű,
 Itt kandúr, mely félig daru.

S ez a vad képsor egyre torzul:
 Egy ronda rák pókháton ül,
 A lúdnnyakon koponya fordul,
 Csontján veres süveg feszül,
 Egy szélmalom guggolva járja,
 Csikordul és lendül a szárnya,
 Ének, röhej, fütty, ugatás,
 Emberhang s lóláb-dobbanás!
 S egy arcba botlik, ismerősbe -
 A vendégek közt hogy lehet,
 Akitől fél s akit szeret:
 Verses regényünk ifju hőse?
 Asztalnál ül a többivel,
 S az ajtóres felé figyel.

Jelt ad, s egyszerre mind nyüzsögnek,
 Iszik, s isznak, s megnő a zaj,
 Nevet, s egyszerre mind röhögnek,
 Egy zordat pillant, s nincs ricsaj.
 Nyilvánvaló: ő itt a gazda,
 S ez most Tatjanát sem riasztja,
 Inkább kíváncsiskodva áll,
 S ajtót nyit és bekandikál,
 De hirtelen szél tör be mélyen,
 Lámpákat oltó, vad vihar,
 S a bandában zavart kavar,
 Anyegin, villogás szemében,
 Zajjal feláll, s feláll a had,
 S nyomán az ajtóig halad.

Megrémül, testét megfeszítve
 Elfutna s meg sem állana,
 S nem tud; türelmét elveszítve
 Vergődik és rikoltana:
 Nincs hang; s az ajtót most kivágja
 Jevgenyij, s hát ott áll Tatjana,
 S szemben sok ádáz, torz alak:
 Ormányok, szarvak, agyarak,
 Véres nyelvek, hosszan kinyúlva,
 Dülledt szemek, bajszos pofák,
 Bojtos farkak, sötét paták
 S a csontvázak borzalmas ujjai -
 S ránéz, rámutat mind a rém,
 S ordítja mind: „Enyém! enyém!”

„Enyém!” - szól Jevgenyij keményen,
 S eltűnik rá az éji had,
 S a lány jeges, nagy téli éjben
 Hősünkkel kettesben marad;
 Most már Tatjana lett a gondja,
 Szelíden egy sarokba vonja,
 Rozzant lócára ülteti,
 S fejét vállára fekteti.
 De Olga hirtelen betoppan,
 Utána Lenszkij, fény cikáz,
 Anyegin vadul hadonász,
 A pár ellen haragra lobban,
 Hogy ily hívatlan jönni mer;
 Tatjana félholtan hever.

A szóharc hangosabbra vált még,
 Jevgenyij hosszú kést ragad,
 Lenszkij lerogy; sűrűbb az árnyék,
 Velőtrázó jajszó riad...
 Megreng a borzalom tanyája...
 S rémülten felriad Tatjana...
 Fényt lát körül a tárgyakon.
 A fagy-hímezte ablakon
 Bíboros már a jég-erecske.
 Jön Olga, s jókedv jön vele,
 Rózsás, mint észak reggele,
 S könnyebben lebben, mint a fecske.
 „Álmodban kit láttál? Ej, ej!
 - Vallatja nénjét. - Nos, felelj!”

Nem hallja, mintha ott se lenne,
 Az ágyon kedves könyve van,
 Lapozgat révedezve benne,
 S fekszik tovább is hangtalan.
 Könyvének nincs költői bája,
 Szép metszetekkel sem kínálja,
 Nincs benne bölcs mondás se szín,
 De sem Scott, Byron vagy Racine,
 Sem Vergilius, sem Seneca,
 Sőt a Divatlap cikke sem
 Vonzhat ily szenvedélyesen:
 Nagyhirű könyv: Martin Zadéka,
 Fő-fő chaldaeus bölcselő,
 Álomfejtő s jövődőlő.

Ez a mély mű a nagy magányba
 Vándorkupec-kézből került,
 Még alkudott is rá Tatjana,
 S megvenni végre sikerült;
 Három s fél rubel volt az ára,
 Cottin - hiányos - Malvinája
 S pár ponyva-könyv a ráadás,
 Egy elkopott nyelvkönyv, hibás,
 A Petriád, két ócska példány,
 Marmontel, harmadik kötet.
 Aztán Martin Zadéka lett
 Legvonzóbb olvasmánya... Méltán:
 Bánatban gyógyítószere,
 Együtt van, együtt hál vele.

Aggasztja és izgatja álma:
 Milyen rejtelmes és csodás;
 Kutatja, mit rejthet homályba
 A szörnyűséges látomás.
 Az álomfejtő csízióban
 Ábécé-rendben annyi szó van:
 Banya, bozót, híd, hó, karom,
 Ló, medve, rák, szél, vigalom,
 Satöbbi. Nyugtot válaszában
 Zadéka bölcs sem adhatott,
 S Tanja csak bajt sejt, bánatot
 A baljós álom képsorában;
 Miatta annyi gondja van
 És annyi napja nyugtalan.

A szép hajnal bíbor kezével
 A völgy ködét oszlatva szét,
 Felhossa rózsaszínű fénnel
 Tatjana víg névünnepét.
 Alighogy felvirradt a reggel,
 Tódul a sok vendég sereggel,
 Szomszéd család család után:
 Szekér, kibitka, bricska, szán.
 Előszobában sűrű zsongás,
 Szalonban zaj, bemutatás,
 Mopsz-koncert, láncsók-csattanás,
 Küszöbnél is kacaj, tolongás,
 Lábcsozogás, hajolgatás,
 Dada-zsivaj, gyerek-rivás.

Jön Pusztjakov, rezeg pocakja,
 Nagytetű párja is szuszog;
 Jön Gvozdin, elsőrangú gazda,
 S muzsikjai mind koldusok;
 Az ősz Szkotyinyin-pár s családja,
 Orgonasípszerű a skála
 A két év s harminc év között;
 Majd Petuskov, a dandy jött.
 Majd cousinom, díszben, Bujanov:
 Börellenzős sapkát visel
 (Jól ismerik távol s közel);
 A környék pletyka-gyára, Fljanov,
 A volt tanácsos, gáncsvető,
 Falánk s megvesztegethető.

Most Panfil Harlikov családja
 S monsieur Triquet következett,
 Parókája van s okulárja,
 Tambovból nemrég érkezett.
 Modorban franciás egészen:
 Tanjának verset hoz zsebében,
 Gyereknek ismert, otthoni:
 „Réveillez-vous, belle endormie!”
 Vén almanachba bújva lelte
 Vers-lom között a versikét,
 Költő-láz lepte meg Triquet-t,
 Porából szépen kiemelte,
 S merész ötlettel „belle Niná”-t
 „Belle Tatjaná”-re írta át.

„Keljen fel, szép alvó leány.”

S most a kisváros büszkesége,
 Nagylányok álma, mintakép,
 Lányos mamák gyönyörűsége,
 A századparancsnok belép.
 Örömhír! Vígsga napja van ma!
 Ah! Itt lesz a katonabanda!
 Óbester úr ígérte meg.
 Ma bál lesz! Nagyszerű! Remek!
 S már ugrál sok leány csoportban.
 Asztalhoz! Pár párral vonul,
 Pár lány Tatjanaig nyomul,
 Szemben velük meg férfisor van.
 A társaság csacsog, derül,
 Keresztet vet, zsong és leül.

És most a víg beszélgetésbe
 Szünet lép. Fal mindenki már,
 Tányér- s kés-villa-csörrenésbe
 Csendül a koccanó pohár.
 De mozdul már a zaj s a lárma,
 Zsivajjá duzzad nemsokára,
 Szót senki sem hall, csak vitáz,
 Sivít, kiáltoz, hahotáz.
 Az ajtó nyílt, s Lenszkij belépett,
 S Anyegin is jön... „Szentatyám!
 - Kiált Larinné. - Végre, lám!”
 Összébb tolják a terítéket,
 A székeket rendezgetik,
 Hívják őket s leültetik.

Tanjával szembe. Néz ijedve,
 S mint hajnal holdja, sápad el,
 S űzött gímnél jobban remegve
 Sötét szemmel nem nézne fel;
 Piheg, tűz árad szét érében,
 Fullad, könny ül borús szemében,
 Köszöntik, s észre sem veszi,
 Az ájulás környékezi;
 Már-már erőt is vesz szegényen,
 De lelke még éber marad:
 Megtántorodni nem szabad,
 S ő győz a testi gyengeségen,
 Halkan néhány tört szót rebeg,
 De helyt ül s nem mozdulna meg.

Ideg-drámát, bús női képet,
 Sírást és ájulásokat
 Jevgenyij nem bírt és nem értett,
 Látott ilyent elég sokat.
 Különc, s dühíti már a bankett,
 S Tanja miatt is nyugtalan lett:
 Mit borzong s bágyadoz megint; -
 Rosszkedvében fel sem tekint,
 Aztán duzzogva megfogadja,
 Hogy Lenszkijt megbosszantja jól,
 A rosszkedvért majd ő lakol,
 S már látja is, hogy győz haragja;
 Minden vendéget megfigyel
 És torzképekben gondol el.

Különöst más szem is találhat
 Tanjában, úgy elváltozott;
 De most minden szem és bírálat
 A piroggal foglalkozott
 (Sajnos, nagyon sok szó van ebben);
 Most meg leszurkozott üvegben,
 Sült s blanc-manger közt tartva sort,
 Hozzák a jó cimljanszki bort,
 S jön a sok hosszúkás pohárka,
 Olyan karcsúk, mint Zizi, te,
 Lelkemnek kristályserlege,
 Ártatlan versek ideálja,
 Kehely, mely csalt s itatgatott
 És mámorokba ringatott!

Nedves dugójától bucsúzva
 Durrog a sok butélia,
 Pezseg a bor. Magát kihúzza
 Komolyan most a francia
 S feláll, izgatja rég az ének,
 Csend lesz, suttogva sem beszélnek.
 Tanja félholt; a verselő
 Papírlapot vesz most elő
 S odafordul, s rákezd, de falsul.
 Taps, üdvözlés, zúgó terem,
 S Tanja köszönni kénytelen,
 S a nagy költő szerényre halkul,
 Aztán elsőnek élteti,
 S átadja kis versét neki.

Gratulálás. Nincs hossza-vége,
 S mindenkinek jut hálaszó,
 S mikor Jevgenyij lép elébe
 S meglátja, hogy mily hervadó,
 S arcán zavar van s néma szégyen -
 Szánakozás fakad szívében,
 Meghajlik Tatjanánk előtt,
 S egy pillantásig nézi őt
 Csuda-gyengéden, szót se szólva.
 Vajon valóban meghatott?
 Vagy játszott és kacérkodott,
 Akarva vagy nem tudva róla?
 De gyengédsége drága jel,
 S a lányszív új életre kel.

Széksor robajlik hátratulva,
 Mindenki a szalonba gyűl,
 Mintha mézes kas népe volna,
 Mely zsongva rét felé repül.
 A nagy bankettől jóllakottan
 Szundítanak is már itten-ottan,
 A hölgyraj kályhához kerül,
 A lányhad suttog s félreül;
 A kártyást zöld asztalka várja,
 A régi l'hombre vonz nagyon,
 S van whistben is még izgalom,
 S a hites boston-láz a párja:
 Háromfiús familia,
 S mind szomjas unalom fia.

A nyolcadik robberhez értek
 A whist-vitézek hevesen,
 Helyet most nyolcadszor cseréltek,
 Már teát hoznak. Szeretem,
 Ha időt ebéddel, teával
 Jelölhetek meg s vacsorával.
 Falun breguet-re mért tekints?
 A gyomrodnál jobb óra nincs.
 Megjegyzem itt zárójelekben,
 Hogy versem sűrűn emleget
 Lakomát, bort, banketteket -
 Akár te ősi énekedben,
 Harminc századja héroszunk,
 Te, isteni Homerosunk!

A lányok kéztartása bájol,
 Oly csínnal isszák a teát.
 De most a szomszéd nagyszobából
 Flóta- s fagottszó hallik át.
 Öröm csiklandja szíve táját,
 Otthagyja jó rumos teáját,
 S Olgához lebben Parisunk,
 Akit Petuskovnak hívunk;
 Lenszkij Tanjával, Harlikova,
 A túlért lány is táncra kel,
 Tambov költője kéri fel,
 Bujanovval ring Pusztjakova,
 Párral benépesül a tér,
 S a bál teljes fényéhez ér.

Úgy volt, mikor regénybe kezdtem
 (Első rész, bárki rátalál),
 Albani-színekkel lefestem,
 Milyen egy pétervári bál.
 De álom ejtett meg s ígézet,
 S a lelkem emléksort becézett:
 Kis, kedves női lábakat.
 De már nem vesztek célt s utat,
 Kis láb, nyomod követve újra!
 Már itt a férfikor-határ,
 Ideje józanodni már,
 Tettben, stílusban megjavulva;
 Most ötödik fejezetem
 Kitérés nélkül vezetem.

Mint ifjúságunk fergetegje,
 Megszállottan s egyhanguan
 Örvénylik még a valcer egyre,
 Pár pár után villan, suhan.
 Anyegin mosolyog magában,
 A bosszú már kiforrt agyában:
 Olgához lép. S a pár repül
 S kering a vendégek körül.
 Megállnak most. Székkel kínálja,
 Élénken s kedvesen cseveg.
 Egy perc, s a pár megint lebeg
 S kering a valcer ritmusára.
 Ámulás. Lenszkij hüledez,
 Nem hisz szemének. Álom ez?

Most más tánc jön: mazurka. Régen
 Ha megzendült a hangszeren,
 Ropogott sarkaktól keményen
 S rengett a parkettes terem,
 Ablak csörrent a tánc-zenébe.
 Most? Mint a dámák, csúszva-lépve
 Siklunk tükör-padlón tovább.
 Örülhetünk, hogy legalább
 Kisvárosban, falun, vidéken
 Él még a régi szép szokás:
 Ugrás, bajusz, lábdobbanás -
 Nincs változás az ősi képen,
 Idáig zsarnokunk se hat:
 A kóros, új orosz divat.

Tanját s hűgát lihegve hozza
 Bujanov, s hűsűknél terem,
 S Anyeginunk nem ingadozva,
 Olgát választja hirtelen;
 Hanyag fölénnyel átkarolja,
 S míg siklanak, hozzáhajolva
 Pár bók-szót súg ízetlenül,
 S kezét szorítja. Felhevűl,
 S hiú lányarcát láng borítja.
 Lenszkij lobban, szédűlve lát,
 Alig zablázza már magát,
 Dűhét féltékenység szítja,
 A tánc végére vár s figyel,
 S a cotillonra kéri fel.

Már nem lehet. S mi tiltja, kérdi.
 Anyeginnak Lenszkij előtt
 Már elígerte. Ezt nem érti:
 Úristen! Olga... Olga őt...
 A pólya csak most hullt le róla,
 S máris kacér kis fruska volna?
 Cselhez, ravaszkodáshoz ért,
 S a hűtlenség útjára tért!
 Ilyen bántást tovább nem állhat:
 Nők átkos csínyét megveti,
 Kimegy, lovát nyergelteti
 S elnyargal. Egy választ találhat:
 Ilyenre két pisztoly felel,
 Golyó - sorsát az döntse el.